

El vers és cec i mira

La intenció de l'autor és diàfana des de la solapa, i és una clau important a l'hora de llegir *El cigne cec*: «el poeta modula la veu i ajusta els registres després d'haver escoltat la literatura i el món: diàlegs apòcrifs amb tot i amb tots».

Fa molt de temps que Harold Bloom deia allò d'«un poema és la resposta a un poema, de la mateixa manera

que un poeta és la resposta a un poeta». I amb aquesta sentència con siderava la lectura com una fase primordial del procés creatiu.

El joc de lectures, la dinàmica dialògica és la que ha donat peu a Josep Maria Sala-Vall da u ra a com pon d re *El cigne cec*. L'exercici és fascinant, arriscat i, a més de la revisió que el poeta fa del seu bagatge literari, requereix la complicitat, com més ferma millor, del lector per tal que el diàleg no s'interrompa.

«Cigne» o «signe», en principi tant se val. Tant l'un com l'altre es projecten fora de si, se'n multipliquen les percepcions per un efecte visual provocat per la incidència de la llum, per d'altres signes o per la participació externa d'altres elements. El procés d'interpretacions o d'apropiacions és infinit: el creador, que alhora és lector, exposa la seua lectura en un poema que «és la resposta a un poema», però amb detalls nous, amb nous matisos que, en el cas de Sala-Valldaura, provenen sovint de l'humor, de la ironia, del joc amb el mateix llenguatge i dels efectes que la relació entre les paraules i les coses provoca: «Si hi ha mar és que passen núvols./ Branques, doncs ocells.// Esbatec, esbufec, aire, tifó, moixó, àliga.../ el vent fa vent i alça el vol.»

Un graó més en este circuit d'interferències és el que el poeta escala –i per

---

EL CIGNE CEC
JOSEP MARIA SALA-VALLDAURA
COL·LECCIÓ «POESIA», 6
80 PÀGINES
PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2006

---

tant ens invita a escalar– quan cedix la veu a personatges de ficció que conformen la tradició literària al costat dels seus

faedors (Tristany, Puck, Tristram Shandy –impressionant, per cert, l'al·legoria de la vida humana il·lustrada en un ruc).

En paraules de l'autor, el resultat de l'exercici ha estat «reflexionar i escriure no pas a la manera de, sinó amb, envers, a ran d'una identificació, d'una identitat compartida». Una identificació, primer, de l'autor o autora amb la pròpia obra, però vista amb ulls d'un altre (hi trobem Beckett, Gracq, Emily Dickinson, Bataille o Maria-Mercè Marçal, entre molts d'altres), la qual cosa, de vegades, possibilita un efecte curiós i bell, una mena de *revenja* personal, una oportunitat amb què, volem pensar, l'autor d'*El cigne cec* pretén rescabalar una pèrdua, un silenci, un oblit injust. N'hi ha molts, però en podem triar dos exemples que, vés per on, són els que a mi, lectora, m'han parlat amb més franquesa: «Joan Salvat-Papasseit rebut en un haikú els retrets que li ha adreçat Josep Carner» (tot arriba!); i l'altre, un diàleg amb una sola veu perceptible entre la mare que parla de la mort que se li acosta i el fill: «Ara que deixo el camí,/ poc sé, Josep, quins són els camins de l'ombra./ Cap a quina Llum o Fosca se m'enduen avui.» Una sola veu o moltes veus que hi conflueixen? Poques coses, com ara este poema, eixamplant el nostre camp de visió.

Maria Josep Escrivà

Fer visible l'invisible

L'ànima de les negres no és només un recull de poemes escrits per dones negres a l'Amèrica dels s. XVIII i XIX i traduït al valencià per la incombustible Carme Manuel, sinó que és un retrat força interessant de la situació que aquelles dones visqueren al llarg d'uns anys difícils d'esclavitud i intolerància.

L'ÀNIMA DE LES NEGRES

POESIA DE DONES AFROAMERICANES
DELS SEGLES XVIII I XIX

EDICIÓ I TRADUCCIÓ A CURA DE CARME MANUEL I CUENCA

COL·LECCIÓ «POESIA», 40

291 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Carme Manuel ens permet descobrir, a través d'este extens volum, un món invisible que encara ara patix les conseqüències de tot el mal que l'ànima del s'hòmens és capaç de fer: la marginació de l'ésser humà i l'esclavisme com a fenomen social. Una barbàrie que ha prota gonitzat bona part de la història que hui ens contempla. Tenim notícia que ja des de ben antic, els africans i africanes eren considerats com a individus «aptes» per a l'esclavitud. Totes les doctrines racistes reben ímpetu durant els segles XVIII i XIX en què, des del punt de vista cultural, hom defen sava la idea que els i les negres havi en de ser ensinistrats com si foren feres salvatges. La teoria il·lustrada dels drets naturals de l'home (no tant de la dona) llu i ten per reconduir la injustícia, i el cant de treball dels esclaus es convertix en un cant de lliberat.

Les dones negres, esclaves dels blancs, portaven tatuat el dolor a la pròpia pell.

Les nafres eren mots esgrafiats a les esquenes nues. Quan una dona, oblidada a llegir els textos sagrats per la seua religió, aprén de lletra i decidix deixar el seu vers escrit, està convertint-se en un ésserhumà. D'esta manera, hi ha el canvi d'esclava a dona lliure.

*Sí! Àfrica allargarà
les mans sagnants pertot arreu:
el gemec d'angúnia arribarà
al tron ardent de Déu.*

*Redimits de la pols i lliures de les cadenes
els seus fills alçaran els ulls.
Des de muntanyes coronades de núvols i des
de planures verdes,
els crits de triomf pujaran.*

*Ethiopia / Àfrica (fragments)
Frances Ellen Watkins Harper
(1825-1911)*

Dividida en dos grans blocs, l'antologia mostra un total de 9 veus de dona. Els títols amb què se'ns presenta, «Pen-sament il·lustrat, esclaves negres i poesia: entre Àfrica i el nou món», i el segon, «El període de preguerra: croades de l'abolicionisme i guerres de la domesticitat» estableixen el criteri cronològic amb què s'ordena: segle XVIII i XIX respectivament.

Destaquem la qualitat de l'estudi que l'autora ha realitzat sobre estes dones i, sobretot, la validesa del treball de traducció que, gràcies a gent com ella, ben

probablement una de les primeres valencianes a recórrer sense escarafalls el camí que va de l'anglés al valencià i del valencià a l'anglés, la llengua es dignifica i s'enaltix enmig del panorama social i literari de hui. Fet i fet, la passió i la bellesa que estos textos traspuen són d'una sinceritat que trobem en ben poques ocasions. Es tracta, doncs, d'un llibre imprescindible, en estos dies que corren. Un llibre, la lectura del qual ens adapara i ens convertix, també, en dones negres.

*Estime el meu país i l'estimaré fins que la mort
no m'ature l'alé.*

Filla meua, he acabat.

*No oblides això mai, fins que el sol de demà
s'enfonse per mai més tornar a sortir.*

*I si el meu temps arriba a la fi,
recorda això, tot i que jo no et contere més.*

*The natives of America / Els nadius
d'Amèrica*

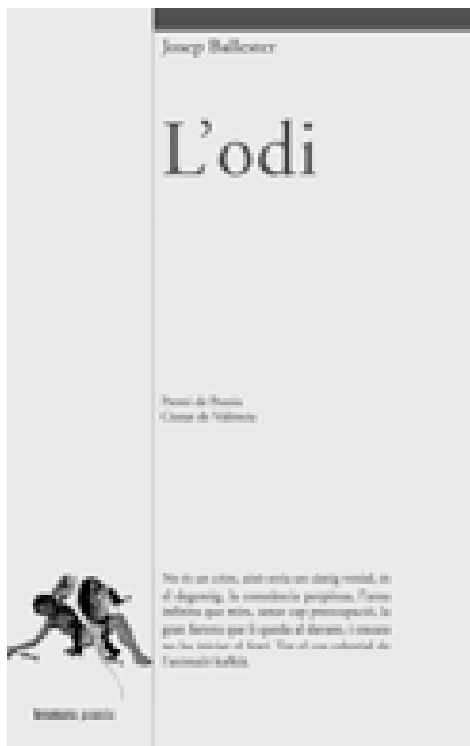
Ann Platts (1820-?)

Begonya Mezquita

Quadern d'abismes

L'odi és un llibre desolat que es planteja què hi ha al darrere del jo queensem ser, del món onensem viure.

L'ODI

JOSEP BALLESTER

«PREMI DE POESIA 2004 CIUTAT DE VALÈNCIA»

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 65

85 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

Joan Navarro defensa que no hi ha cap diferència entre la prosa poètica i la poesia. I, en el seu cas, és ben possible que tinga raó. Però no crec que passe igual amb Josep Ballester. Sembla com si foren tantes les coses a dir que li desborden els versos fins a inundar tot el paper. Això, que en qualsevol altre cas podria vore's com un aspecte pejoratiu, en el seu cas aprofita per fer arribar l'angoixa de l'autor fins el lector. Perquè *L'odi* no és un llibre bell ni pretén ser-ho. És un colp de puny al centre mateix del cervell, al lloc exacte on es concentra el dolor quan les coses no van com pensàvem que anirien. Ni tan sols en el pitjor dels supòsits. Perquè, com diu el mateix autor, «La realitat supera qualsevol malson amb escriure». Així, hom podria preguntar-se què més cal llegir del llibre, després d'esta afirmació. Però crec que el gran en cert és que este naix, justament, a partir d'esta afirmació. No busca quedar bé amb ningú, ni tan sols crec que busca la bellesa. Aquella bellesa desolada de quan ja no queda res. És, tan sols, un crit raonat. La reflexió a crits quan descobrixes que tot el món que sempre havies cregut teu

és tan sols un miratge. És de sobte un miratge. I, com pertoca, al darrere del miratge només hi ha el desert. Un desert que no és ni tan sols bell. Que és arena a la boca i set, només. El que més m'ha impressionat és com descriu la percepció del jo, un jo que no vol ser el jo líric, però que alhora insistix en els jocs literaris protectors, proliferant els autors interposats a la primera part: tractats, les muses o apòcrifs fan de defensa contra la desolació. Un jo que, fet i fet, és molt abstracte i que xoca – contrasta – amb la realitat – física i literària – que, a l'inrevés, és molt concreta. A tot el llibre, nous propis i detalls semblen ser les arestes on aferrar-se desesperadament per no ésser engolit pel malson. Per exemple, a l'últim poema, la ploma és montblanc-meisterstück, el poble és alcossebre (així, en minúscula, prenent el nom propi l'espai al·lòcomú), o l'arbre és una acàcia. Hi ha també dos parts gairebé aforístiques que, per a mi, són, líricament, la part més fluixa del llibre. Amb alguna excepció. Crec que hi ha la voluntat de destil·lar els pensaments que naixen del garruix vital de la desesperació. I n'hi ha algun d'encertat, però els trobe massa mancats de vida davant del bategar terrible de totes les altres parts. Com si després de vore l'infern algú et parla de les propietats metafísiques del foc. Perquè *L'odi s'assembla* a això. Al magma de l'infern en vida. Al paisatge del desassossec. Tot amanit amb una volun-

tat irònicament antipoètica que es condensa a l'última cita del llibre, de Joan Fuster: «Què ets, al capdavall? Això: / un pet dels déus». Ens trobem, doncs, d'avant d'un llibre dens, espès m'atreuria a dir. Amb voluntat de pregunta i, fins i tot, de resposta. Qui som i on anem, les preguntes eternes que ací troben una resposta molt dura i, tanmateix, bella. Perquè és, alhora, un llibre bell i desolat, que té la bellesa d'un desolat desert de gel: terrible, fascinant i, alhora, sense estridències, sense voluntat de ser-ho, bell. I no voldria acabar sense esmentar específicament el darrer poema. Un últim poema que va aparèixer publicat al «famós» *Jo cs florals a Cavanilles*, una exposició en homenatge al botànic i que va arribar (oh, miracle) a provocar una dialèctica amb ressò mediàtic. El catàleg d'aquella exposició té una qualitat astoradora i un dels seus millors poemes és el de Josep Ballester. Només per ell paga la pena comprar-se els dos llibres, sense cap tipus de dubte. I, d'alguna forma, n'és la condensació final dels dos vessants més destacats: del més magnàtic i desolat així com del més intel·lectual i aforístic (però també desolat). En ell també trobem la tensió entre la prosa poètica i els versos, entre el jo que és i el que ens inventem que som: ara només sóc jo. L'altre no pot existir. El col·lofó perfecte per a un llibre a guardar entre els destacats, entre aquells que cal, de tant en tant, rellegir.

Josep Lluís Roig

La pedra que sura

Una obra acoltellada d'imatges colpidores, d'assalts immoderats a la intel·ligència. Pur ball de mots en una fastuosa demostració del poder de la paraula quan el lector es confia, imprudentment per a la seua seguretats espiritual, en mans d'un poeta.

LA PRESÓ DE L'AIGUA

JOSEP-LLUÍS ROIG

«PREMI IBN HAZM», XÀTIVA 2004

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 64

59 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

Josep-Lluís Roig (Oliva, la Safor, 1967), ha estat un escriptor, poeta i dramaturg de sòlid i pacient treball, d'una serenitat cerimoniosa i gairebé oriental, que destacà a primeries dels noranta amb tres guardons de prestigi, consegüentment publicats, com són el mític Senyoriu d'Ausiàs March de 1990 per *El gest de les hores*, el Martí Dot de 1991 amb *Per dansar la llum* i el Salvador Espriu de poesia jove del mateix any amb l'emblemàtic i definitori *Sal lenta*. Després, una dècada d'*allegro ma non troppo*, potser una travessa del desert interior solcat per dos obres de poesia, també premiades, per a reparar-se espectacular a les premses amb tres noves obres, tres nous guardons: el 2002, el Ciutat de Vila-real de Teatre amb *Presoners de l'aigua* i l'any 2004 sengles llibres de versos: *El somris de les carteres secundàries*, premi Recull-Benet Ribas, i *La presó de l'aigua*, premi Ibn Hazm de Xàtiva. Josep-Lluís Roig ha

construït una veu pròpia d'acreditada solidesa, com una artèria indestruïble i profunda que lentament eleva els versos i consta com l'ofici d'escriptor madura en les seues mans fins aconseguir fites personals com *La presó de l'aigua*. Este poemari palesa profundament la presència del «jo» poètic des de diferents angles, però sempre oferint al lector el compartir les reflexions, les visions, les construccions mentals sobre la realitat humana; molt específicament, però, en matèria d'amor. No es tracta d'un llibre sobre l'amor, però sí un llibre on l'amor té un pes fonamental –inevitable, doncs, no relacionar esta necessitat amb la concepció stendhaliana de la relació entre els sentiments i la literatura. Fet i fet, és l'ús contundent i ric de les metàfores, de les comparacions, un dels punts –un entre tants– on excels·lix el poeta d'Oliva en la millor tradició del poema estructurat en una gran comparació entre dos termes (tan grata a la tradició ausiasmarquiana), i més encara quan enceta una reflexió o una descripció de l'amor, de l'amor sensual i espiritual, tant vigent com en estat de naufragi. Així, la part titulada justament «Naufragi dolç» descriu, amb un regust kavafià d'«Els déus abandonen Antoni» hàbilment insinuat per una cita de Vi-

cent Alonso, les bellíssimes runes, paraules de l'enyorança i la malenconia, dels espais que han estat grats, pròxims al cor i ara són sols pastura de l'oblit. El seu llenguatge, acurat i ric, evita els artificiosos registres i troba la contundència en la càrrega del significat de les paraules. També reïx en l'efecte colpidor de les imatges emprades, sovint tot referint-s'hi a la mort o bé al sentit definitiu de l'escriptura; finalment, voreja el deliri per al lector –almenys per al sotasignat– amb composicions d'arrel epigramàtica com «Fills» o «Adenda» absolutament memorables i que per si soles ja justificari en un llibre.

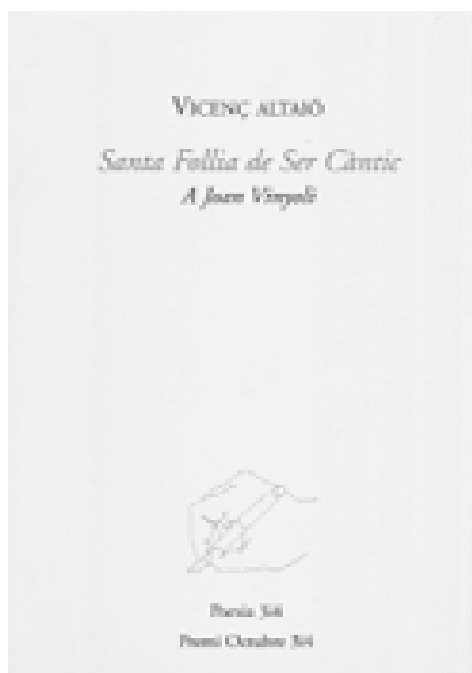
Alexandre Navarro

La poesia com una revelació

Vicenç Altaió, traficant d'idees per definició, ha guanyat amb este llibre de poemes l'última edició dels Premis Octubre. Home compromés amb l'art i amb la literatura des de fa un grapat d'anys, Altaió ens ofereix un exercici líric amb el qual retorna als orígens de la seua obra.

SANTA FOLLIA DE SER CÀNTIC. A JOAN VINYOLI

VICENÇ ALTAIÓ

«PREMI OCTUBRE VICENT ANDRÉS ESTELLÉS
DE POESIA», 2005

114 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Just un any abans que esta Santa Follia vera la llum, l'editorial Moll publica *Massa fosca*, una mena d'obra completa de l'autor, si és que un sol volum té capacitat de reunir l'obra extensíssima d'un autor polifacètic com este. Es tracta d'una recopilació que aplega versos entre l'any 1978 i el mateix 2004. Ben lluny quedava aquell primer recull *Sempre som afany*, homenatge a Vinyoli –el títol és un vers de Rilke traduït pel poeta de Sta. Coloma de Farners–, on Altaió s'insinua amb el joc creatiu: una intermitència de veus diverses que li servix de contrast amb allò de què la literatura del moment a nava fomida: poemaris unidireccionals amb més contingut que no pas forma. És així com en cetarà la carrera cap a la «investigació en poesia»; carrera que desemboca en un període de deconstrucció i de recerca conceptual i el repte de la cultura front a la bellesa (sic).

És en este punt que trobem *Santa Fol·lia de Ser Càntic*. Un altre vers vi nyolià i un altre homenatge explícit al mestre, per qui assegura estar com posseït. Llegiu sinó el llarg epíleg on reproduïx textos de tota mena: cartes, poemes, anècdotes, citacions i una conferència, tot ben impregnat de l'admiració i l'estima que sent per l'autor del «llibre d'amic», l'home que feia poesia des de la coneixença pròpia de la vida, sense llibres. L'home que creà les imatges més belles de què és capaç el llenguatge. El poeta. El mestre.

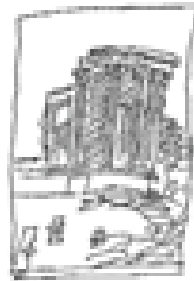
Es tracta d'un llibre heterogeni, divers i variat en la seua forma. Dividit en cinc parts més l'epíleg final, trobem a l'endemig una transcripció agosarada d'un xa teig (pràctica que altres poetes com l'Antoni Albalat de Castelló ja havien dut al paper) en tre la veu del poeta i Nausika, símbol de la dona acollidora, dolça i amorosida, jove i fèrtil com la terra. El que Vicenç Altaió fa és una proposta deshonest a la vida: un cant a l'amor més enllà del pas veloç del temps. La poesia, doncs, com una revelació. Posar-se al servici del llenguatge i deixar-se anar, disposat al dictat dels mots, com deia també en Vinyoli.

Amb un to vitalista, malgrat ell mateix, el poeta recrea un món de símbols religiosos, una sèrie d'imatges que

van des de l'aparició glòria de la dona primigènia, fins a la resurrecció de la carn, que conformen el cosmos de l'home madur en combat d'amor. Tot plegat, un enlluernament de l'individu front al miracle de la vida sense manies, al descobert.

Immersos en estes escenes quasibé bíbliques, acompanyem el poeta en la seua trajectòria circular, sempre en expansió, que es tanca ara amb un llibre ben interessant. La mirada rica de paisatges, conscient que camina cap a la foscuria, no deixa de llançar el seu cant cap a la llum. Lliure amb els mots, escriu cap al futur.

Begonya Mezquita

Homenatge a Joan Climent

La CEIC Alfons el Vell ha dedicat el IX Homenatge a la paraula al poeta Joan Climent (Montitxelva 1918-Gandia, 2004) amb l'edició dels textos poètics que conformaren l'espectacle titulat *Joan Climent, en concert*, estrenat a Gandia el 24 de novembre de 2005.

DIC QUE TOT ES QUEDA SEMPRE
POEMES INÈDITS DE JOAN CLIMENT
IX HOMENATGE A LA PARAULA
112 PÀGINES
CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2005

Després de la publicació del llibre de Gabriel Garcia Frascuet *Joan Climent, poeta i ciutadà*, la Institució Alfons el Vell ens ha sorprès amb l'edició d'una antologia poètica doble, d'una banda els poemes en castellà, prologats per Antònia Cabanilles, i de l'altra en valencià, prologats per Enric Sòria.

La trajectòria poètica de Climent començà en castellà i va des de *Sonido de la sombra* (1957) i *Parque de la esquina* (1964) a *El circo* (1969), per passar-se al valencià en *Notícia de murmuris* (1984), *Contracor* (1994) i *El color de l'arc iris*. A més, també és autor de l'obra dramàtica *La «Delicà» de Gandia* (i de *No han florido los almendros* en 1968) on recrea la llegenda més representativa de la ciutat. No obstant això, l'obra que se'n ofereix en este llibre és inèdita, la qual cosa hi afegix un interès especial.

La professora Cabanilles assenyala com la poesia de Climent s'articula al voltant d'un «desig de descobrir el punt

d'intersecció de l'intemporal amb el temps». I és la presència d'este anhel antic l'única manera de pal·liar esta mancança. Així, l'amor, l'amistat, la solitud, la relació amb la naturalesa, el treball «ben fet», la música o la fe són els temes dels quals se'n servirà per tal d'assolir esta frontera en tres dos magnituds temporals que cerca la immortalitat com a única manera de trobar la salvació. Climent, fora de moviments i generacions poètiques a les quals adscriu re's, busca en els seus poemes el misteri de la vida, un somni que se li revela impossible malgrat que s'esforce a inventar l'amor com una força generadora que ve de l'observació («Me he formado en tus ojos») i del silenci («Tu nombre en mí sin voz»). De tota manera, mai no aconseguix encarnar este nom que continua «sin nombre», «sin tu nombre» i es llançarà al goig dels dies que passen i al fet de sentir-se viu; tanmateix la diferència implica una evolució des d'un Climent que cerca i, per tant, actua, a un altre que s'atura a contemplar com passa la vida, «com passa el temps» que diria César Vallejo. Per això afirma Climent: «Digo que todo / pasa y nos hiera / (...) / digo que todo / se queda siempre». Amb tot, la capacitat per renàixer que alimenta aquest poeta havia de fructi-

ficar als seus 71 anys, quan va publicar en valencià *Notícia de murmuris*. Joan Climent és ja un poeta fet quan es llança a una altra llengua amb «un major aprofundiment en els temes i una major felicitat en l'esbós llenguatge de les seues vinyetes; també una experiència més plena i més densa de la vida, del temps i de la mateixa condició de la lírica, este art transparent que, si ens commou, és a força de ser inaprensible», afirma Enric Sòria.

El canvi de llengua no comporta una nova personalitat, però sí que suporta que les figures i les imatges es mostren més properes, més palpables, més senzilles a l'hora de mostrar la relació entre el llenguatge i l'univers circumstancial del poeta. La humilitat amb què ens presenta els «murmuris» retria entre frases fetes, refranys i unes variants diatòpiques que ubiquen Climent dins d'una atmosfera coneguda no només geogràficament, sinó també cultural: Marc, Corella, Vinyoli. I serà amb *Contracor*, *Els colors de l'arc iris* i *Poemes a l'alegria* on ardonirà la seua producció poètica.

Dic que tot es queda sempre és un bon reguitzell on submergir-se en la poètica de Climent que ens suggereix mons i cabòries, com, per exemple, quan ens diu que «som incògnita / com l'arena».

Pasqual Mas i Usó

Hàlits sumptuosos

Amb un títol de ressonàncies pavesianes –és quasi forçat evocar aquell *Treballar cansa* del gran escriptor piemontès– Xulio Ricardo Trigo ens presenta *La veritat cansa*, el poemari que fa set en el seu còmput particular des d'aquell *L'abril de Luanco* de 1991.

LA VERITAT CANSA

XULIO RICARDO TRIGO

«PREMI ALFONS EL MAGNÀNIM VALÈNCIA
DE POESIA» 2005

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 66

---

71 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

Sabent el que costa la poesia, no sembla escassa collita l'arplegada en a penes quinze anys, sobretot si hi afegim quatre novel·les, una considerable tasca com a traductor (inestimable pont autòcton de la poesia galaicoportuguesa) i la seua presència regular com a comentarista literari en diversos mitjans del país.

El cas, però, és que la bona poesia sol resistir-se amb unghes i dents als exercicis més o menys disciplinats a què se la vol sotmetre, com fa l'efecte que ha passat esta vegada. ¿És potser això el que ha intuït el poeta en «Fe de vida» quan diu: ja no distingixes poètica i silenci!? Ens trobem, al meu entendre, amb un llibre irregular, sarzit amb una escriptura que mostra massa els descosits de les urgències (en difícil convivència amb una posat quietista, que s'embafa en suavitats boi roses) i on els guanys del bon ofici hi queden en segon pla, com en discreta penombra. Alguns poemes, dels vint-i-huit que componen el conjunt, donen una sensació de precarietat i desequilibri a què no són aliens l'ús no sempre ben resolt de la puntuació, alguna de securança normativa («descén», «composar»), imatges molt manides («el vent et fereix / amb besades de pluja»), sinestèsies malgirbades («Un perfum al mirall»), troballes capricioses («verds

de glaç») o repeticions mandroses que haurien necessitat el concurs atent de la tisora. Amb desigual fortuna es recorre a l'el·lipsi, als canvis de veu i de destinatari, al collage i altres recursos, no sempre a favor de la intel·ligibilitat del poema. Com si el poeta atacara en moltes direccions però no acabara de fer-nos el camí transitable. Només la contínuïtat temàtica (preferència per paisatges i pintura), la tonalitat de la mirada i la tendència a la nota cultu ralista, no sempre suggestiva, aguanten l'arquitectura del conjunt. El títol amb prou feines es justificaria si no fóra per les mostres de cortesia a què tan donats són els poetes quan volen traure a passejar davant el lector els gustos literaris. Podria venir en la nostra ajuda el poema «Futur» que porta una citació de César Simón, però potser estem davant una pista falsa: «Si queda lluny el temps badat, / la veritat cansa». Esperem en algun nou lliurament del poeta poder-nos abocar a la veritat dels seus abismes. Una llàstima. Bé, almenys ha rebut un suculent premi.

Manel Rodríguez-Castelló

Introducció panoràmica a la represa del xx

Un llibre ben útil per a l'ensenyament de literatura, i per a qui vulga introduir-se en l'evolució estètica i temàtica que la poesia valenciana (en valencià) ha viscut al segle xx, en què la perseverança contra l'anorreament l'ha duta a la recuperació.

QUINZE POETES VALENCIANS DEL SEGLE XX
AA.DD.

SELECCIÓ I ESTUDI INTRODUCTORI DE FERRAN CARBÓ
COL·LECCIÓ «POESIA», 46
272 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

La tria és el problema per al compilador d'analectes, per les presències i per les absències. També per emprar autors en com ptes de poemes independents, que complica la correspondència en tre les anàlisis estètiques i d'època amb les evolucions individuals de cada un dels poetes presents. Potser per això el títol resulta de pretensions tan escarides. *Quinze poetes valencians del segle xx* acompanya l'antologia amb una presentació breu dels autors. Hi ha un glossari de termes poètics, i huit propostes didàctiques que segueixen l'esquema d'incloure-hi una part d'anàlisi, una altra d'investigació i una tercera d'imaginació a partir dels mateixos versos. Les propostes són completes, actuals i ben treballades.

Ferran Carbó ens introduïx: «la poesia valenciana del segle ha estat un permanent intent de superar l'endarreriment que estigmatitzava la nostra lírica des del segle xvi, (...) d'arribar a la norma-

litat i de connectar dignament i sense complexos d'inferioritat amb la resta de la producció escrita en llengua catalana». El camí de renovació es pot dividir en tres segments: des del començament fins a la guerra d'Espanya, la poesia de postguerra fins al principi dels anys setanta, i per últim, la poesia actual. I encara cal destacar sis moments singulars, per l'arribada de noves promocions de poetes i d'innovacions. Primer la generació moderna de 1909 que proven la superació de Llorente; Miquel Duran de València ha estat seleccionat per la seua trajectòria agosarada. El següent intent de renovació i de superació del desfasament de la poesia valenciana fou la generació dels anys trenta, que assimilà propostes avantguardistes i divergents. Carles Salvador, Bernat Artola i Francesc Almela i Vives han estat escollits per tal d'il·lustrar-ne els canvis. Durant els anys quaranta i cinquanta es va passar de la resistència i d'indesinitat a la creació d'una primera infraestructura. Joan Fuster en ceta una transició estètica i d'actitud, Vicent Andrés Estellés apareix amb originalitat encara que la intensa publicació seria posterior, i Joan Valls recorre fins a 1989 totes les propostes viscudes pel gremi valencià. Amb els jòvens dels seixanta el compromís amb l'entorn i una estètica

més realista; Lluís Alpera i Carmelina Sánchez-Cutillas començaren llavors la seua evolució. La generació dels setanta propugnava la ruptura estètica amb els seus precedents, bé experimentant, bé amb el simbolisme o amb les vivències íntimes i subjectives. Joan Navarro, Gaspar Jaén, Jaume Pérez Montaner i Josep Piera il·lustren les tendències existents. Finalment els anys huitanta i noranta la nostra poesia «ha deixat de ser un conjunt convergent d'inquietuds i estètiques compartides per a esdevenir una suma d'individualitats eclèctiques en l'era de la globalització». Teresa Pascual i Ramon Guillem en fan d'exemple. El volum és interessant, i la tria es justifica per mostrar autors de tots els períodes esmentats, que representen opcions poètiques diferents.

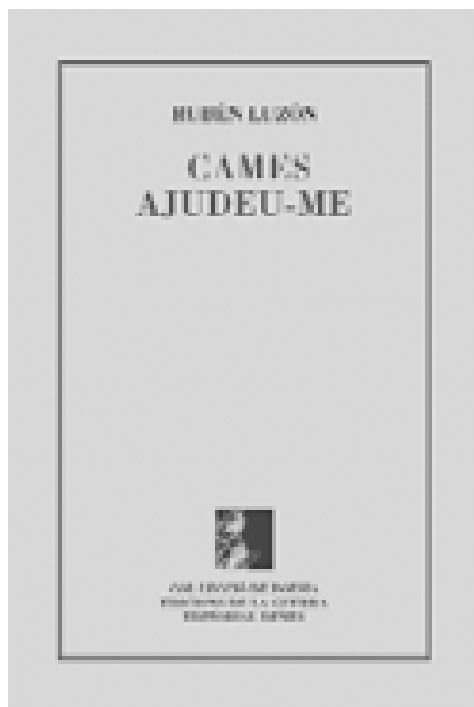
Eduard Ramírez

Preguntes per a viure en estos temps postcristians

Rubén Luzón ha guanyat amb el llibre de poemes *Cames ajudeu-me* l'última edició del «VI Certamen César Simón» de poesia publicat per l'editorial Denes. És un llibre primerenc que, tanmateix, deixa algunes pinzellades brillants i una opinió sobre el món on la ironia i el sarcasme són elements a destacar:

CAMES AJUDEU-ME

RUBÉN LUZÓN

COL·LECCIÓ «POESIA- EDICIONS DE LA GUERRA», 57

«VI CERTAMEN CÉSAR SIMÓN DE POESIA»

48 PÀGINES

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2005

Hi ha diversos aspectes de l'obra de Rubén Luzón que m'han interessat. Un dels quals, i el més destacat de tots, és la seua voluntat feroç de situar –descriure– moralment este món con temporani nostre. O, si ho voleu, esta ciutat de València con tem porània nostra.

El tema principal –la mort– tant com determinats aspectes en tre filosòfics i religiosos així ho palesen: al cap i a la fi, crec que per a l'autor vivim en una societat on Tot ha estat banalitzat. I el cristianisme pot ser n'és el paradigma. Així, no és estrany trobar-hi referències sovintejades: «dolç patiment / de creus / i de nafres / cap renúncia / talment un esperit postcristià». O, més evident encara: «Algun dia / guarim del glaucoma, i somriurem; / no ens queda més remei. / La fosca és llum, / i res no és blanc ni negre, / i Jesucrist / és mestre en una escola de l'Eixample.»

Així doncs, enmig d'este desgavell ideològic en el qual estem immersos, no és es-

trany que l'autor se centre temàticament en els valors més indiscutibles, paradigmàtics, literàriament eterns: La Mort i l'amor (així els llig jo, en este llibre: l'una amb majúscula i l'altre amb minúscula). La Mort com a únic valor universal i l'amor com un cert espai de refugi que, de tota manera, sempre quedarà lligat al valor més universal: «sense remei les calces / coïssorde l'anusratlla de l'esquena / mugrons de maduixa cabells de xocolata / però no es tracta d'això / no té ben bé a veure amb això / perquè d'aquí a cent anys tots morts.»

Fet i fet, sembla que només el moment de l'amor físic salva l'autor de la ràbia davant la banalitat del tot. Així, l'autor, en un darrer poema de ressons maragallians i alhora molt juganer, s'ofereix a déu / la mort / l'amor com a voluntari.

La ironia i el sarcasme són, en molts casos, elements a destacar, perquè aconseguen matisar els aspectes contradictoris d'este nostre món i el de l'autor, tot i que, en algun cas, sembla que en fa un ús excessiu, de s tinat més a pro tegir el poet a mateix, com una cuirassa entre ell i el judici crític del lector.

I a partir d'ací vindri en les pegues: hi ha per tot el llibre una necessitat excessiva, una ànsia, per demostrar que coneix les regles del joc poètic. Crec que al recull fa tota una repassada als sistemes mè-

trics des dels occitans fins al segle xx, des d'una espècie de cobla de dos sentits fins als jocs tipogràfics. La qual cosa convertix la lectura en un continu canvi de xip. Com el mateix problema ens trobem si parl em del vocabulari, on la *ferum bubònica* conviu tranquil·lament amb *el llard de go nella* que rima amb *la dismenorra*, espere que involuntàriament.

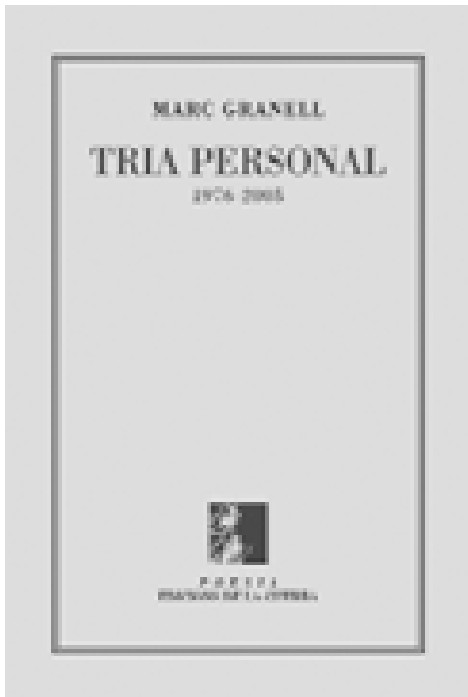
Fet i fet, el problema no és tant el llistat de paraules extretes d'assignatures com literatura medieval o dialectologia ni que tant de canvi de registre a tots els nivells impedisca vore el conjunt com quelcom unitari, sinó que tot plegat dissimula el poeta que hi ha a sota. Un poeta que és tan consciert del pes de la tradició que, en lloc de respondre-hi provocadorament, l'ha volguda condensar tota, jugar amb totes les baralles.

És, sens dubte, un llibre primerenc. Però pense, malgat tot, que paga la pena llegir-se'l, perquè trobarem una veu que té coses a dir, que té força i versos brillants. Perquè assistim al naixement d'un poeta. Per l'emoció de tenir entre les mans la seua primera vegada. Insegur encara –i per això s'autoprotegix tant–, però que acabarà per trobar la seua veu. Perquè és un poeta i escriurà nous llibres i seran, segur, millors. S'admeten apostes.

Josep Lluís Roig

El llarg camí d'una veu profunda

Tria personal proposa una introducció a l'obra d'un dels nostres poetes importants d'ençà els anys setanta. El compromís de Granell amb l'entorn i amb la humanitat es canalitza amb un lirisme reflexiu, més dolgut que esperançat, pel destí individual.

TRIA PERSONAL (1976-2005)

MARC GRANELL

COL·LECCIÓ «POESIA-EDICIONS DE LA GUERRA», 7

120 PÀGINES

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2005

Marc Granell ha animat projectes editorials i ha esmerçat una dedicació generosa i amatent cap a les successives generacions valencianes dels joves aficionats a escriure. De fet és una gran persona, però com esta ressenya ha de dedicar-se a la seua faceta de poeta actiu des dels 70, una citació de *L'illa amb llunes* tancarà la introducció: «Tot plegat, el paper de Marc és discret i efectiu, estrictament volenterós, i contribueix a fer possible que la lírica dispose d'un lloc en aquest estrany país».

Esta *Tria personal* (1976-2005) apareix com una segona edició, corregida i augmentada, de la que va publicar-se l'any 1990. Tot i que hi ha pocs canvis respecte a aquella selecció, la producció posterior acreix el llibre en volum i en temàtiques que l'autor abordà en la següent dècada. Els poemes triats dels llibres *Llarg camí llarg*, *Notícia de la tribu* i *Materials per a una mort meditada*

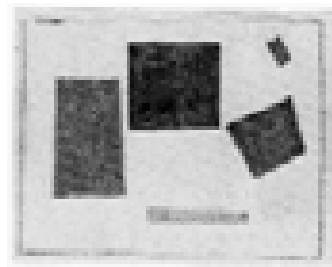
no presenten variacions. Dels provinents de *Refugi absent* ha caigut «Estiu», i d'*Exercici per a una veu* han de sa par egut «Uccellaci e Uccellini» i «Grònica d'un desencís». Dels altres set poemes que llavors apareixien dins l'apartat «Nous poemes», i que després foren publicats a *Fira desolada* (1991), dos s'han mantingut en l'edició actual.

Fins ací les temàtiques que impregnen l'expressió de Marc Granell eren principalment el posicionament en temes socials, tant el seu encaix complex amb la ciutat de València com una solidaritat d'abast internacional. També un íntim pessimisme vital, la mort com a desesperant desaparició individual, que recorda una frase de Cioran que diu que aquell que no ha pensat mai en el suïcidi tampoc no viu veritablement. Així conforma un capteniment que explica al pròleg: «Confie que (...) el lector trobarà aqueix plaer, aqueixa companyia, aqueixa mirada profunda i reflexiva de la realitat que sempre he procurat que els meus poemes, els meus llibres, provocassen». Al fil d'això no em puc estar de repetir el meu admirat encís per un poema com: «És en amor que l'amor condou. / Mai no el cos fou ni hàbit ni treva, / ni el desig no repòs en la fatiga / d'aquell que, obscur, en ombres es

complau / ser immòbil memòria d'ell mateix». Su pose que no seré l'únic.

Amb *Versos per a Anna* (1998) l'autor es descobria com a cantor de les plenituds personals que oferix l'amor: «Has mirat i els teus ulls / han encés sols i fires / en la nit que em regnava / els anys i tots els somnis». Este brill de celebració no és gens habitual en la seua poesia, i pot ser per això ajuda a aprofundir el compromís humà de l'autor amb l'expressió dels sentiments. Amb *Corrent de fons* (1999), *Poemes del caminant* (2002), i els «Poemes nous», Marc Granell torna al compromís front a l'espant i la injustícia. I l'esperança, que també subjau a la nostra indefugible condició temporal, s'aclarix en la mostra de «Poemes per a infants». L'experiència creativa que tenim a l'abast lliga lluïssors amb cabòries, i s'aplega en una su cosa selecció, que fa ben recomanable el llibre.

Eduard Ramírez

Dibuix de Malévitch